

Анастасія КОВБАСЮК,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Наталія ЛУПАК,
доктор педагогічних наук, професор
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Проблема формування стійкої мотивації до навчання є надзвичайно актуальною в контексті сучасної освіти, зокрема в рамках реформи Нової української школи. Реалізація нових освітніх стандартів передбачає створення умов для всебічного розвитку особистості дитини, де ключову роль відіграє саме мотивація до навчання. Якщо раніше акцент робився на передачі знань і формуванні певних навичок, то сьогодні основна увага приділяється розвитку в учнів критичного мислення, творчості, комунікативних компетентностей та вміння самостійно здобувати знання.

Мотивація до навчання – це рушійна сила, що спонукає учня до активної пізнавальної діяльності, до пошуку нових знань і вмінь. Вона є сукупністю динамічних факторів, тобто мотивів, таких як потреби, цілі, інтереси, почуття обов'язку та емоційні переживання. Мотиви навчання постійно взаємодіють між собою, утворюючи складну ієрархію, яка може змінюватися залежно від конкретної навчальної ситуації та особистісних особливостей учня [3]. У контексті навчання, мотивація визначає напрям, інтенсивність та стійкість навчальної діяльності.

В. Лозова, Г. Троцько та інші науковці визначають мотиви навчання як рушійну силу, що постійно еволюціонує. Вони виділяють дві основні групи мотивів: пізнавальні, пов'язані з бажанням пізнавати світ, та соціальні, що відображають потребу у взаємодії дитини з іншими. Серед пізнавальних мотивів дослідники виділили:

- широкі пізнавальні мотиви (інтерес до нового – фактів, явищ, ключових ідей тощо);
- навчально-пізнавальні мотиви (акцентують увагу на опануванні методів отримання знань);

- мотиви самоосвіти (націлені на самостійне вдосконалення шляхів засвоєння знань) [2].

У молодшому шкільному віку діти характеризуються високою допитливістю та бажанням пізнавати світ. Однак, їхня мотивація часто є ситуативною і залежить від зовнішніх стимулів. З віком учні починають усвідомлювати значення навчання для свого майбутнього і розвивається більш стійка внутрішня мотивація.

Педагогу важливо розуміти, що мотивація учнів молодшого шкільного віку – це не статична величина, а динамічний процес, який змінюється на кожному віковому етапі та змінюється в різних напрямках. Наприклад, спочатку дітей цікавить все нове і невідоме (широкі пізнавальні мотиви), але поступово, до середини молодшого шкільного віку, вони починають звертати увагу на те, як саме здобуваються знання (навчально-пізнавальні мотиви). Поки що бажання самонавчатися (мотиви самоосвіти) в учнів проявляється найпростішою формою – цікавістю до додаткових джерел знань. Соціальна мотивація також розвивається: від загального розуміння важливості навчання діти переходять до усвідомлення конкретних причин, чому потрібно вчитися. При цьому, бажання отримати схвалення вчителя залишається одним з найпотужніших мотивів у цьому віці.

У молодших школярів вже проявляються зачатки співробітництва та колективної роботи, однак вони ще досить нестійкі та потребують розвитку. Паралельно з цим активно формується здатність до цілепокладання. Діти поступово вчаться розуміти навчальні завдання, утримувати їх у своїй свідомості та виконувати відповідні дії. При правильно організованому навчанні вони навіть можуть самостійно визначати мету своєї діяльності та планувати свої дії [4].

Щоб формувати мотивацію в учнів початкової школи важливо враховувати їхні вікові особливості та пам'ятати, що кожен молодший школяр – це унікальна особистість зі своїми інтересами, емоціями та темпами розвитку. Дітям цього віку властива імпульсивність, непосидючість, нестійка увага, тому вчителю потрібно бути витривалим та стійким. Молодші школярі здатні зосередитися на цікавому для них завданні, але їхня концентрація швидко розсіюється, якщо матеріал подається монотонно або не відповідає їхнім інтересам. Саме через це важливо створювати на уроках атмосферу допитливості та заохочувати дітей до самостійного дослідження.

Формування стійкої мотивації в учнів початкової школи – це багатогранний процес, який залежить від низки взаємопов'язаних факторів:

- зміст навчального матеріалу має бути актуальним, цікавим і відповідати індивідуальним потребам та інтересам учнів;
- організація навчальної діяльності повинна передбачати різноманітні форми роботи, що дозволяють кожному учню відчути свою успішність;
- стиль педагогічної діяльності вчителя відіграє ключову роль – підтримка, позитивна оцінка, створення атмосфери довіри;
- колективні, групові форми організації навчальної діяльності;
- оцінювання навчальних досягнень учня повинно бути в безособовій формі.

Крім того, важливо враховувати індивідуальні когнітивні стилі, темпераменти та рівні розвитку учнів при плануванні навчальної діяльності [1, с. 108].

Таким чином, формування стійкої мотивації до навчання в учнів початкової школи – це складний та багатогранний процес, який вимагає від педагога глибоких знань з психології, педагогіки і творчого підходу до своєї роботи. Необхідно створювати в класі атмосферу довіри, підтримки та співробітництва. Важливо враховувати індивідуальні особливості кожного учня, використовувати різноманітні форми й методи навчання, а також забезпечувати актуальність і практичну значущість навчального матеріалу. Оскільки саме в початкових класах закладаються основи навчальної мотивації, які визначатимуть успішність навчання в подальшому, створення умов для її розвитку є одним з найважливіших завдань сучасної освіти.

Список використаних джерел:

1. Антошкіна М. Проблеми мотивації учнів на уроках вивчення англійської мови. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників. Суми : Сумський державний університет, 2021. С. 108.
2. Лозова В., Троцько Г. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Вид. 2-е вид., випр. і доп. Харків : Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди: ОВС, 2002. 400 с.
3. Чумак В. В. Вікова психологія : навч. посіб. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. 192 с.
4. Maslow A. *Toward a Psychology of Being* Mass Market Paperback. Sublime Books, 2014. 182 с.